

# Αναλφαβητισμός

**Ορισμός:** Σύμφωνα με την UNESCO «αναλφάβητος είναι όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αρίθμηση είναι απαραίτητες».

## Είδη

α. **οργανικός** αναλφαβητισμός= η παντελής ή σε μεγάλο βαθμό άγνοια γραφής και ανάγνωσης, οργανικά αναλφάβητοι: εκείνοι που δεν διδάχθηκαν ποτέ γραφή και ανάγνωση, άρα δε φοίτησαν ποτέ στο σχολείο

β. **λειτουργικός** αναλφαβητισμός= η ελλιπής γνώση της μητρικής γλώσσας (λεξιλογίου, γραμματικής κλπ.) που μειώνει την ικανότητα και την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας, λειτουργικά αναλφάβητοι: εκείνοι που έχουν διδαχθεί γραφή και ανάγνωση, αλλά στη συνέχεια δεν καλλιέργησαν αυτές τις γνώσεις, με αποτέλεσμα να ατονήσουν και να ξεχαστούν / το αντίθετο είναι ο εγγραμματισμός: η δεξιότητα του ατόμου να διαβάζει, να κατανοεί και να συνθέτει κείμενα

γ. **ψηφιακός** αναλφαβητισμός: η αδυναμία χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης.

## Αίτια του οργανικού αναλφαβητισμού

### 1. Οικονομικοί λόγοι:

α. η ανάγκη για βιοπορισμό οδηγεί στην αναζήτηση εργασίας από την παιδική ηλικία κι επομένως στην εγκατάλειψη των σχολικών σπουδών (διαρροή μαθητικού δυναμικού)

β. οικονομική και κοινωνική καθυστέρηση, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, η αδυναμία ίδρυσης σχολείων στις υπανάπτυκτες και αναπτυσσόμενες χώρες / στις ανεπτυγμένες χώρες το φαινόμενο είναι πιο περιορισμένο αλλά παρόλο: πλήττει οικονομικά εξαθλιωμένα στρώματα και μειονότητες κάθε είδους.

**2. Κοινωνικές ανισότητες:** μη κατοχυρωμένο για όλους το κοινωνικό δικαίωμα στην παιδεία, ο αναλφαβητισμός συνδέεται στενά με τη φτώχεια και την κοινωνική περιθωριοποίηση και τις αναπαράγει (για παράδειγμα τα παιδιά αναλφάβητων γονιών έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να μείνουν αναλφάβητα), **διακρίσεις** και προκαταλήψεις, στερεότυπα, κοινωνικός και φυλετικός ρατσισμός

**3. Πόλεμος**→ ανασφάλεια, κίνδυνος, προσφυγιά

**4. Οικογένεια:** δεν μεριμνά για την εκπαίδευση των παιδιών

**5. Πολιτεία:** αδιαφορία του κράτους για την επαρχία, τις δυσπρόσιτες ή υποβαθμισμένες περιοχές (έλλειψη σχολείων)

## Αίτια του λειτουργικού αναλφαβητισμού:

**α. η ευθύνη της οικογένειας:** δεν παρέχει τα κατάλληλα ερεθίσματα ώστε να οξυνθεί η διανοητική ικανότητα η οποία είναι αναγκαία ώστε το παιδί να κατανοήσει και να συγγράψει κείμενα, δεν προωθεί τη φιλιαναγνωσία (την αγάπη για το διάβασμα)

**β. η ευθύνη της πολιτείας** σχετικά με την εκπαίδευση:

έλλειψη μακροπρόθεσμου και σταθερού σχεδιασμού και ενός προγράμματος σπουδών που θα ευνοεί την ουσιαστική και ενεργητική εκπαίδευση των μαθητών στα γλωσσικά μαθήματα. Αντιθέτως, το τωρινό εκπαιδευτικό σύστημα προωθεί την γλωσσική εκπαίδευση μόνο ως εργαλείο για την επιτυχία στις τελικές εξετάσεις (μονομέρεια και εξειδίκευση) + υπέρτονη διδακτέα ύλη, ελλιπές, αναχρονιστικό και μη ελκυστικό περιεχόμενο της εκπαίδευσης, εξεταστικοκεντρικό σύστημα, έλλειψη χρόνου για ποιοτική εμβάθυνση

Έλλειψη κατάλληλης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

**γ. σύγχρονοι τρόποι επικοινωνίας** που βασίζονται στην εικόνα και στην αυτόματη πληροφορία (εικόνα, διαδίκτυο κλπ), το άτομο να παραλαμβάνει έτοιμα δεδομένα χωρίς κόπο με αποτέλεσμα να απονεί η ικανότητά του να επεξεργάζεται και να συνθέτει κείμενα

### **Συνέπειες**

#### **Σε ατομικό επίπεδο:**

1. ο αναλφάβητος διακατέχεται από **αισθήματα κατωτερότητας**, μειονεξίας, ντροπής και ανασφάλειας, εξαρτάται από άλλους ανθρώπους και συχνά πέφτει θύμα **εκμετάλλευσης**
2. **απουσία κριτικής ικανότητας**, ο αναλφάβητος βυθίζεται στο σκοτάδι της αμάθειας, πέφτει γρήγορα θύμα χειραγώγησης, προπαγάνδας, δημαγωγίας, φανατίζεται, είναι δέσμιος προλήψεων και δεισιδαιμονιών
3. Δυσκολία στην εύρεση εργασίας, μεγαλύτερη πιθανότητα **υποαπασχόλησης ή ανεργίας** λόγω έλλειψης βασικών εφοδίων, υποβάθμιση βιοτικού επιπέδου
4. **κοινωνική περιθωριοποίηση**, παρεμποδίζεται η συμμετοχή στα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, ο αναλφάβητος δεν έχει σαφή αντίληψη των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του, δεν μπορεί να ενημερωθεί και άρα να αποφασίσει ορθά ως πολίτης
5. δυσχεραίνεται η επικοινωνία του με τους άλλους ανθρώπους, αδυναμία γλωσσικής εξωτερίκευσης των ιδεών και συναισθημάτων του, άρα απομόνωση, **εσωστρέφεια**

#### **Σε συλλογικό επίπεδο:**

1. τροχοπέδη για την οικονομική πρόοδο λόγω έλλειψης καταρτισμένου εργατικού δυναμικού, αναστέλλει την οικονομική χειραφέτηση των υπανάπτυκτων και αναπτυσσόμενων χωρών, ενισχύει την **οικονομική εξάρτησή** τους από τις ανεπτυγμένες, διεύρυνση χάσματος ανάμεσα στις αδύναμες και στις βιομηχανικά και τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες
2. αναπαράγονται οι **κοινωνικές ανισότητες** και ο αποκλεισμός των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ των μελών, στην ενότητα και τη συνοχή της κοινωνίας
3. **δε λειτουργεί σωστά το δημοκρατικό πολίτευμα** σε μια χώρα που εμφανίζει υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού, οι αναλφάβητοι δεν είναι σωστά ενημερωμένοι και δεν συμμετέχουν ισότιμα στις δημοκρατικές διαδικασίες

### **Τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος**

1. **οικογένεια**: να φροντίζει για τη φοίτηση του παιδιού στο σχολείο και την ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης, να παρέχει ερεθίσματα για ενεργοποίηση της διανοητικής ικανότητας του παιδιού, να προωθεί τη φιλαναγνωσία (την αγάπη για το διάβασμα) μέσω του παραδείγματος των γονέων
2. **πολιτεία (εκπαίδευση)**: για τον οργανικό αναλφαβητισμό προγράμματα για αναλφάβητους ενηλίκους (σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, νυχτερινά σχολεία, με ειδικά επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς) / για τον λειτουργικό αναλφαβητισμό: σταθερός σχεδιασμός εκπαιδευτικού προγράμματος σε βάθος χρόνου, αναβάθμιση περιεχομένου σπουδών ώστε να συμβαδίζει με τις σύγχρονες εξελίξεις, ένταξη των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία της γλώσσας, εξορθολογισμός και μείωση της διδακτέας ύλης ώστε να υπάρχει χρόνος να δραστηριοποιηθεί ο μαθητής και όχι να είναι παθητικός δέκτης. Στόχος ο ουσιαστικός εγγραμματισμός και όχι οι επιφανειακές και μονομερείς γνώσεις με μοναδικό στόχο τις εξετάσεις.

**3. πολιτεία (νομοθεσία):** για τον οργανικό αναλφαβητισμό, κατοχύρωση και προστασία του δικαιώματος στη δημόσια και δωρεάν εκπαίδευση για όλους τους ανθρώπους, ανεξάρτητα από φύλο, φυλή, κοινωνική τάξη ή οικονομική κατάσταση, **απαγόρευση της παιδικής εργασίας, οικονομική ενίσχυση** των φτωχών οικογενειών ώστε τα παιδιά να συνεχίζουν το σχολείο και να μην το εγκαταλείπουν λόγω οικονομικής δυσχέρειας. Σε περίπτωση εμπόλεμης κατάστασης, η πολιτεία θα πρέπει να ενεργοποιηθεί σε διεθνές επίπεδο, μέσω του **Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών**, με σκοπό να διασφαλιστεί η πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση.

**4. Μ.Μ.Ε. :** εκστρατεία ενημέρωσης σχετικά με τις δράσεις της πολιτείας και μη κυβερνητικών οργανώσεων για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού